

304

Rigsarkivet

0008

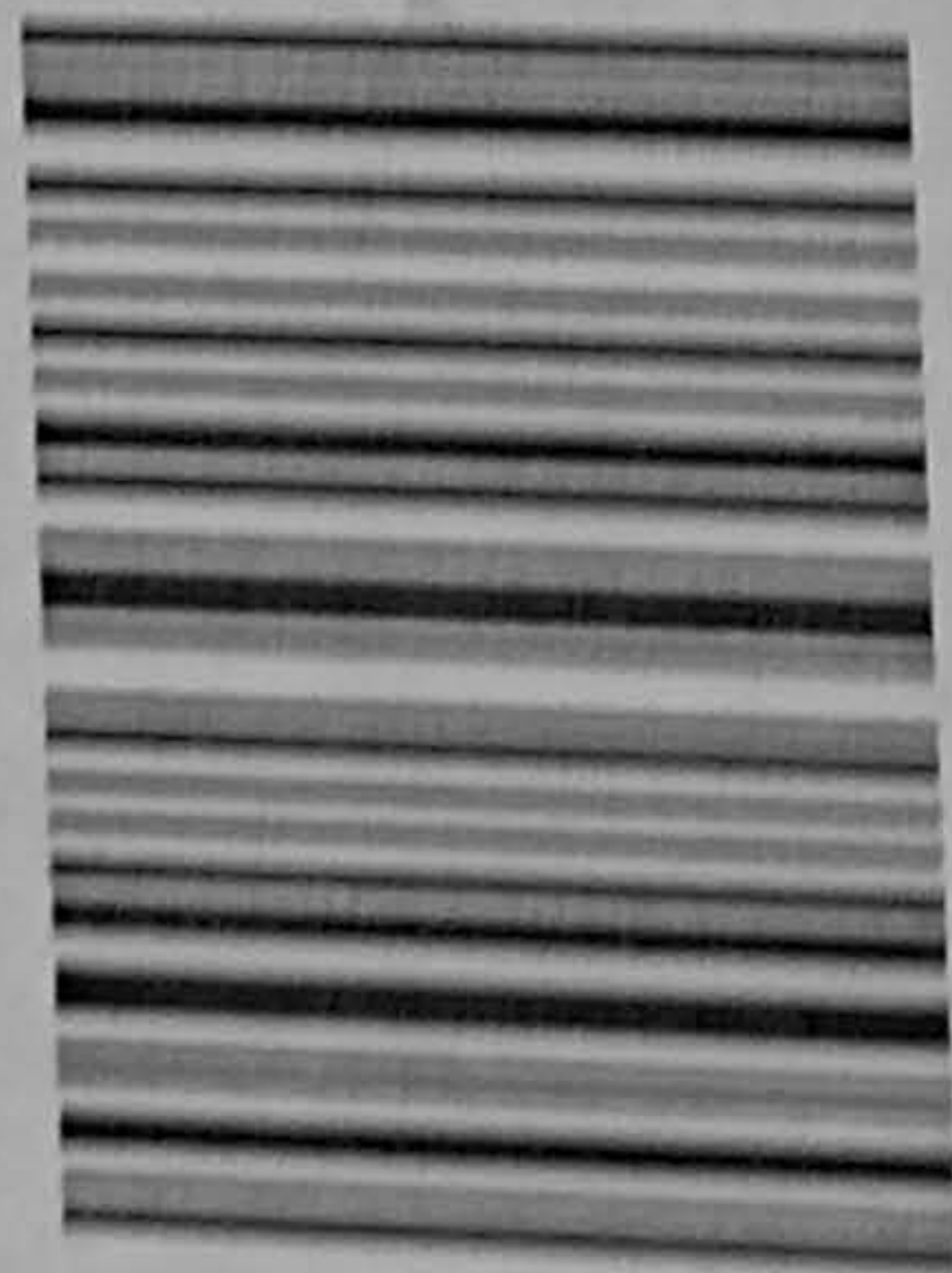
Forsvarskommandoen
Marinestaben

1934 - 1990

V. Diverse sager

Detailrapport;
Udlægning, optagning,
etagespærringer i Store
Bælt, Lille Bælt og
Grønsund

V-11

8027719521

Fortroligt

7

Dansk
Militærpolitik

1938

FORTROLIGT.

DANSK
MILITÆRPOLITIK

--oOo--

Chefen for Søværnskommandoen

København, August 1938.

Til

Forsvarsministeren.

Søværnskommandoen har i Løbet af de sidste Par Aar adskillige Gange udtalt som sin Opfattelse, at Spørgsmaalene om Danmarks militær-politiske Stilling og Forsvarets Opgaver og Sammensætning burde gøres til Genstand for en indgaaende Drøftelse under Regeringens Ledelse og med Repræsentanter for Søværnet og Hæren.

En Realitetsdrøftelse af disse Forhold har ikke fundet Sted i Forbindelse med nogen af de Forsvarsordninger, som er vedtaget efter Verdenskrigens Ophør, og i Betragtning af den Udvikling, der er foregaaet i saavel militær-politisk som militær-tek-nisk Henseende, maa da nu en Drøftelse som den her omhandlede synes absolut paakrævet, hvis den Sanering og Reorganisation af Forsvaret, der paa enkelte Omraeder er paabegyndt, skal føres igennem til Bunds, idet der kun gennem en saadan Drøftelse vil kunne opnåas en rimelig Sikkerhed for, at Maalet og Midler bringes i indbyrdes Overensstemmelse.

Søværnskommandoen kan da kun paany anbefale, at saadanne Drøftelser snarest muligt optages, og skal i det følgende fremføre nogle militær-politiske og andre Betragtninger, der vil kunne betragtes som et første Indlæg fra Søværnskommandoens Side.

Omend saavel Forsvarets Hovedformaal som dets Midler og Fremgangsmaaden til dette Formaaels Opnaaelse netop forudsættes gjort til Genstand for Overvejelser og følgelig ikke paa Forhaand kan betragtes som givne, er det dog nødvendigt at gaa ud fra vis-

se Forudsætninger for overhovedet at kunne udarbejde en Redegørelse vedrørende disse Forhold.

Som foreløbige Forudsætninger opstiller Søværnskommandoen følgende, som den formener at kunne betragte som almindelig anerkendte:

1. Dansk Politik tilsigter at holde Landet udenfor krigeriske Konflikter af enhver Art.

2. I Tilfælde af Krig mellem fremmede Magter vil Danmark søge at holde sig neutralt i alt væsentligt paa det i Haagerkonventionerne udtrykte folkeretlige Grundlag.

3. Det samlede Værn skal udgøre den militære Magtfaktor, som er nødvendig til Støtte for en dansk Regering i dens Bestræbelser for at holde Landet udenfor Krigen.

4. Værnet vil i givet Fald, hvis Konflikten ikke kan undgaas, blive brugt som ethvert andet Lands militære Værn, nemlig til egentlig Krigsførelse, i den Udstrækning dette er muligt.

De saaledes opstillede Forudsætninger gør ikke Fordring paa at være udtømmende og vil muligvis kræve en mere detailleret eller en anden endelig Udformning.

Det er en Selvfølge, at Udformningen af det politiske Formaal bør være Regeringens Sag, men det maa dog fra første Færd stærkt betones, at en klar Udformning paa dette Omraade er en absolut Forudsætning for en videre Realitetsbehandling af Spørgsmaalet, og det kan ikke noksom fremhæves, at en yderligere Forudsætning for at opnå noget reelt ved Drøftelserne vil være, at disse føres paa et strengt sagligt Grundlag, og at der tales rent ud om Forholdene, ikke alene fra Regeringens Side overfor Værnes Repræsentanter, men ogsaa mellem disse indbyrdes.

Formentlig vilde det ogsaa være særdeles heldigt, om ikke alene det Resultat, som maatte fremgaa af Drøftelserne, men

i saa vid Udstrækning som muligt ogsaa det politiske og strategiske Grundlag fremkom som en Redegørelse, der kunde offentliggøres (jvfr. saaledes bl.a. Sverige). Herigennem vilde det antagelig blive muligt i det Store og Hele at skabe fornøden Ro om Forsvarsspørgsmaalet i en Aarrække og tilvejebringe de bedst mulige Betingelser for den Opbygning, der vel efterhaanden af et overvejende stort Flertal anses for stærkt påkrævet.

Saa fremt de i de to første Punkter opstillede politiske Forudsætninger kan godkendes, maa det betragtes som en logisk Konsekvens heraf, at Værnets Hovedopgave er af forebyggende Art, og dette maa følgelig strengt holdes for øje under Drøftelse om det samlede Værns Organisation, dets Størrelse og Sammensætning samt om de enkelte Vaabens indbyrdes Betydning.

Det er utvivlsomt, at Hensynet til den forebyggende Hovedopgave og Hensynet til den under 4 nævnte Opgave (Værnets Brug til almindelig Krigsførelse) paa adskillige Områder vil være sammenfaldende, men hvor dette ikke er Tilfældet, maa Hensynet til den forebyggende Opgave, der er den primære, afgjort træde i Forgrunden.

Betragtet rent teoretisk vil det næppe volde Vanskelighed at naa til Enighed herom, men Søværnskommandoen anser det for utvivlsomt, at saa snart de heraf flydende Konsekvenser kommer under Drøftelse, vil Meningerne tørne håardt sammen.

Thi selvom Neutralitetspolitikken som Princip har været officielt antaget lige siden Slutningen af forrige Aarhundrede ^{x)}, har dog ingen af de hidtidige Forsvarsordninger taget fuldt Hensyn til det saaledes officielt antagne Princip. Nærmest kom formentlig Ordningen af 1909 takket være den forudgaaende meget langvarige og meget indgaaende Kommissionsbehandling. Hvad angaar de senere Forsvarsordninger, da er principielle Spørgsmaal om Opgaver og strategiske Forudsætninger væsentlig treadt til Side for rent

x) Rigsdagsbeslutningerne af 2'Februar 1894 og 3'December 1896.

indrepolitiske Drøftelser og Overvejelser.

For en opmærksom Iagttager af den Forsvarsdiskussion, som nu føres i Pressen og paa anden Maade, ligger det da ogsaa klart, at enhver Afskygning af forsvarspolitiske Opfattelser er repræsenteret, og at en Afklaring er i allerhøjeste Grad tiltrængt.

Uheldigst af alt vilde det formentlig være, om der nu, inden en saadan forudgaaende Afklaring foreligger, blev indgaaet et almindeligt, politisk Forlig om Forsvaret, fordi et saadant vilde have al Sandsynlighed for at medføre stærkt forøgede Forsvarsudgifter uden Sikkerhed for en til Udgifterne svarende Effektivitet af Værnet som Helhed.

Rent eksempelvis skal det saaledes allerede nu anføres, at udelukkende passive Luftværnsforanstaltninger eller et aktivt Luftværn af specielt kun Hovedstaden kun i uegentlig Forstand er Led i Neutralitetsforanstaltninger, men først og fremmest tjener til at imødegaa eller mildne Virkningerne af en allerede foretaget krigsmæssig Handling.

I noget bedre Samklang med det forebyggende Princip er Tilvejebringelsen af saadanne Beholdninger, som er nødvendige for Landet under en Neutralitetsperiode, men ogsaa her gælder, at disse Foranstaltninger stort set er formaalsløse, saalænge der ikke gennem et aktivt Værn er tilvejebragt fornøden Mulighed for en Løsning af den forebyggende Opgave, som er Neutralitetspolitikens Hovedformaal.

Ogsaa paa det politiske Omraade er det som sagt nødvendigt at tale rent ud om Tingene, og i den Forbindelse skal det da nævnes, at det ikke vil afhænge af dansk indrepolitisk Opfattelse, om Neutraliteten kan opretholdes eller ej, men alene af den udenrigspolitiske og militære Situation, saaledes som denne bedømmes af de krigsførende Parter.

Om en dansk Neutralitetspolitik opfattes som ligelig af krigsførende Parter, er nemlig først og fremmest afhængig af, om

den danske Neutralitet er sammenfaldende med den paagældende Parts Interesser, og dernæst af, i hvilken Udstrækning der foreligger en klar og almindelig anerkendt folkeretlig Opfattelse af de Problemer, der kan opstaa.

Saa længe det drejer sig om Udnyttelse af dansk Landterritorium, er Sagen klar nok. Der kan ikke herske Tvivl om, at det vil være et Neutralitetsbrud fra dansk Side at tillade en af de krigsførende Parter at besætte eller paa anden Maade direkte udnytte dansk Landområde^{x)}.

Allerede noget mere tvivlsomt bliver Spørgsmaalet folkeretligt set, hvis det drejer sig om indre danske Farvande eller om Søterritoriet i Almindelighed, men særlig prekær bliver Sagen, hvis det drejer sig om Gennemsejlingsfarvandene, Sundet og Bælterne.

Det gælder nemlig især for Gennemsejlingsfarvande, der som Sundet og Bælterne er internationale Gennemsejlingsfarvande, at der ikke findes en klar og almen anerkendt Folkeretsopfattelse, som regulerer de i Forbindelse hermed staaende Forhold, først og fremmest Spørgsmaal om Ret til at spærre eller Pligt til at holde aaben.

Der synes ingen som helst Udsigt til, at folkeretlige Spørgsmaal af den her nævnte Art i en nær Fremtid skulde naa en virkelig Afklaring, tværtimod gaar den almindelige Tendens i Retning af at holde Spørgsmaal af virkelig militær-politisk Betydning svævende.

Sagen stiller sig da saaledes, at en krigsførende Part i givet Fald vil hævde den Opfattelse, som tjener dens Interesser, og med den meget store, saavel handelsmæssige som strategiske Betydning, de danske Stræder har, er Konfliktmulighederne for Danmark under en Stormagtskrig mange og store.

x) At ogsaa den krigsførende Part herved begaar en Neutralitetskrænkelse, er i denne Forbindelse uden Betydning.

Naar man fra visse Hold mener at kunne betragte Spørgsmaal af denne Art som Spørgsmaal om juridiske Theser og derfor betragte Krænkelse af Søterritoriet som periferiske Krænkelse, hvis mere eller mindre heldige Imødegaaelse aldrig vil faa Betydning for vor Forbliven eller Ikke-Forbliven udenfor Konflikten, saa maa Søværnskommandoen hævde, at denne Opfattelse saa afgjort maa bero paa en svigtende Forstaaelse af hele Sagens virkelige Karakter.

Det maa i denne Forbindelse ganske særligt fremhæves, at Spørgsmaal om, hvorvidt en Neutralitetskrænkelse og deraf følgende Udnyttelse af dansk Land- eller Søterritorium er væsentlig eller uvæsentlig, alene kan bedømmes udfra den Betydning, den ene eller den anden krigsførende Part vil tillægge den.

Om væsentlig eller uvæsentlig i den nævnte Forstand afhænger da af, i hvor høj Grad den ene Part kan forbedre sin militære Situation ved en Krænkelse af dansk Territorium, saasom ved Oprettelse af en midlertidig eller mere permanent Operationsbasis f.Eks. under Samsø eller i Sejro Bugt, eller ved paa dansk Territorium at udføre militære Foretagender, hvis Følge er betydelig Foringelse af eller Skade for Modpartens Krigsmagt. Som saedanne kan eksempelvis nævnes Ødelæggelse af værdifulde Kampenheder, Ud-læggelse af Minespæringer, Netspæringer for Undervandsbaade o.a.

Det er vel rigtigt, at de Folkeretsregler, som begrunder eller taler imod Handlinger af denne Art, paa en vis Maade er juridiske Theser, men Resultaterne er i højeste Grad Kendsgerninger af reel Betydning for de krigsførende og vil blive betragtet som saedanne.

Det lader sig derfor heller ikke gøre paa Forhaand at tildele Landterritoriet kvalificeret Værdi fremfor Søterritoriet eller at tildele bestemte Dele af Landterritoriet væsentlig Værdi og andre Dele uvæsentlig Værdi. En Vurdering af de forskellige Land-og Søomraaders Værdi, naar den forebyggende Opgave holdes klart for Øje, lader sig alene foretage udfra en Betragtning af en

eller flere sandsynligt forekommende Situationer.

Den Opfattelse, at Sjælland med København er det Grundlag, hvorpå ethvert dansk Forsvar maa bygges op, har ganske bestemte Forudsætninger, hvoriblandt:

- 1 at Krig er udbrudt, og at Danmark angribes af en meget overlegen Modstander,
- 2 at Angrebets Formaal er Landets fuldstændige Erobring, og at det i denne Situation gælder om at holde ud længst muligt, saa Hjælp udefra kan komme, samt
- 3 at Sjælland som en Ø har særlig gode Betingelser for et effektivt Forsvar.

Selv om den her angivne Udformning af Forudsætninger nok er summarisk, giver den ikke desto mindre i det væsentlige Udtryk for den Tanke, der ligger til Grund for Teorien om Sjællands altoverskyggende Værdi.

Den forebyggende Forsvarsopgave har, som det let vil ses, ringe eller ingen Plads i Argumentationen. Og een Ting til; der er i hele Grundtanken en Tendens til paa Forhaand at betragte Resultatet som givet, nemlig et dansk Nederlag, medmindre man kan tage sin Tilflugt til et ubestemt Haab om Hjælp udefra.

Det strategiske Grundlag iøvrigt saavel for den her nævnte Opfattelse som dansk Forsvar i det hele taget skal i det følgende gøres til Genstand for en Undersøgelse.

Søværnskommandoen mener ikke der vil være Anledning til at gaa nærmere ind paa Spørgsmaalet om, hvilken Sandsynlighed der foreligger for en europæisk Stormagtskrig for Øjeblikket eller i den nærmeste Fremtid.

I saa Henseende varierer Situationen fra Dag til Dag og undertiden fra Time til Time. Blot dette skal anføres, at der synes at være en stedse tiltagende Konflikttendens, hvis dybeste Aarsag er Englands og Tysklands Konkurrence, saaledes at en Stor-konflikt utvivlsomt vil finde disse to Magter paa hver sin Side, hvorved Danmark til en vis Grad vil befinde sig i Konfliktens Brændpunkt for saa vidt angaar Operationerne paa og over Søen.

Det fremgaaer da ogsaa af alle tidligere og nutidige Overvejelser, hvad enten disse er foretaget af sømilitære eller landmilitære Sagkyndige, at den Fare, der er for Danmarks Inddragelse, praktisk talt udelukkende udledes af Danmarks og især de danske Farvandes søstrategiske Betydning i en Storkonflikt med England og Tyskland paa hver sin Side.

De Partsgrupperinger, der kan være Tale om, vil selvfølgelig influere paa Mulighederne for dansk Neutralitetspolitik dels derved, at tyske Hær- og Luftstyrker vil være mere eller mindre bundne i Stormagtskonflikten, og dels derved, at engelske Flaade- og Luftstyrker efter Omstændighederne kan koncentreres omkring Hjemlandet eller maa spredes, f. Eks. ved Afgivelse af Styrker til Middelhavet eller muligvis endog til Østen, hvis Konflikten ikke begrænses til Europa.

Selv om disse Grupperingsmuligheder, som sagt, vil influere paa Begivenhedernes Forløb, vil det dog i Forbindelse med de her tilsigtede Overvejelser næppe være hensigtsmæssigt at forsøge en Udredning af, hvilken Sandsynlighed der er for den ene eller den anden Kombination.

Dels vil nemlig derved Oversigten vanskeliggøres, og dels skønnes det unødvendigt for at naa til den principielle Problemstilling, som først og fremmest er af Værdi.

Det synes nemlig tilstrækkeligt at betragte den strategiske Situation, der kommer til at foreligge, hvis Krigstilstand indtræder mellem England og Tyskland, for i store Træk at klarlægge Danmarks Neutralitetsmuligheder og for - ligeledes i store Træk - deraf at uddrage et forebyggende dansk Forsvars Hovedopgaver. Først naar disse Hovedopgaver er fuldt klarlagt, vil der være skabt Betingelser for at foretage rationelle Overvejelser vedrørende Værnets Sammensætning, Størrelse og Organisation.

At der hertil maa knytte sig Overvejelser og Planer for Værnets Anvendelse, hvis Landet dog inddrages i Krigen, betragtes som en Selvfølge, idet Værnets Krigsduelighed er en afgørende Fak-

tor ogsaa for det forebyggende Forsvar.

Men ligesaa forkastelig det vilde være i et forebyggen-
de Forsvar at se bort fra den samlede Værnemagts Kampkraft i Til-
fælde af et Angreb paa Landets Selvstændighed, ligesaa forfejlet
er det paa Forhaand at tillægge en enkelt Del af Værnet eller en-
kelte Dele af Landet afgørende Værdi alene med den Begrundelse,
at herigennem vil der kunne ydes længst mulig Modstand mod et Erob-
ringsangreb.

Begge disse Standpunkter hævdes eller har været hævdet.
Fælles for begge er, at den forebyggende Opgave i rationel For-
stand kun ses taget i Betragtning, for saa vidt den kan benyttes
som Led i en Argumentation for et alt taget Standpunkt.

Da militær Strategi i egentlig Forstand ikke kan forud-
sættes at have særlig grundige Dyrkere udenfor en meget begrænset
Kreds, vil det formentlig være hensigtsmæssigt at fremhæve visse
afgørende Fakta, som tjener til Bedømmelse af den strategiske Si-
tuation i Nord-østersøområdet i Tilfælde af en Krig, hvor England
og Tyskland er Modstandere.

Styrkeforholdet mellem de to Landes Flaader er et saa-
dant, at en afgørende Søkamp mellem Hovedflaaderne, saaledes som
mange ventede det ved Verdenskrigens Begyndelse i 1914, nu maa be-
trægtes som mindre sandsynlig.

Det vil være i Tysklands velforstaaede Interesse at und-
gaa en afgørende Søkamp, og det vil for England være unødvendigt
og følgelig urimeligt at løbe nogen større Risiko for at frem-
kalde den.

De to Landes geografiske Beliggenhed og Struktur er saa-
ledes, at England uden direkte at sætte sin Hovedflåde ind kan
løse den vigtigste Søkrigsopgave overfor Tyskland, nemlig at over-
skære den tyske Søhandels Hovedaarer. Man skal i denne Forbindelse
anføre, at den af de allierede Magter iværksatte Handelsblokade af
Centralmagterne var af ganske afgørende Betydning for Udførelsen af
Verdenskrigen.

En engelsk Flaadeindtrængen i Østersøen maa allerede med det nuværende Styrkeforhold og under Hensyn til den nuværende søkrigstekniske Udvikling betragtes som et Foretagende, der byder saa ringe Udsigt til Held, at et Forsøg herpaa maa betegnes som meget lidt sandsynligt.

Med voksende tysk Sømagt bliver Sandsynligheden endnu ringere.

Den søstrategiske Situation for saa vidt angaar Nord-søen og Adgangene til Atlanterhavet er da en saadan, at den engelske Flaade vil kunne løse sin Opgave ved direkte Indsats af lette Stridskræfter alene, medens Hovedflaaden holdes i Beredskab.

En større Operationsvirksomhed i Nordsøområdet vil derfor i Hovedsagen være afhængig af, hvilken Aktivitet der udfoldes fra tysk Side.

Det afgørende bliver, om Tyskland vil følge den fra Verdenskrigen kendte Linie med hovedsagelig Anvendelse af Undervandsbaade til Handelskrig og lejlighedsvis Udsendelse af Blokadebrydere, eller om man fra tysk Side vil foretage et alvorligt Forsøg paa at aabne Vejen til Atlanterhavet.

En saadan Tanke har været stærkt fremme i tyske strategiske Overvejelser siden Verdenskrigen.

Den herfor grundlæggende strategiske Tanke er, at den tyske Sømagts Opgave maa være at bryde den engelske Blokades Kvælertag ved effektivt at aabne Vejen til Atlanterhavet og som en mulig Fremgangsmaade har der været peget paa Erhvervelse af en Flådebasis i Vestnorge^{x)}. Ved Erhvervelse af en saadan Basis vilde Opretholdelse af en engelsk Blokadelinie Shetland-Norge med lette Styrker alene ikke mere være mulig, og det forudsættes endvidere, at man herved vilde tvinge England til at gaa aktivt til Værks overfor den tyske Flaade. Man vilde følgelig i strategisk-

x) Otto Groos. Kapitän zur See/Dr.phil.h.c.: Seekriegslehren im Lichte des Weltkrieges.

Wolfgang Wegener. Vizeadmiral a.D.: Die Seestrategie des Weltkrieges.

taktisk Henseende skabe en Situation modsat den under Verdenskrigen, hvor den engelske Hovedflaade i det væsentlige forholdt sig passiv, undtagen til Imødegaaelse af tysk Aktivitet - jvfr. f.Eks. Nordsøslaget, Angreb paa engelske Kystbyer m.v.

En nærmere Undersøgelse af de praktiske Muligheder for den her nævnte tyske Strategi synes dog at maatte give som Resultat, at et Forsøg paa Planens Udførelse maa betragtes som en anden Rangs Sandsynlighed.

Særlig de senere Aars Udvikling i Tyskland synes ogsaa at tyde paa en Tilbageetrængning af den offensive Tanke i tysk Søstrategi og paa, at der hersker en stigende Tilbøjelighed til først og fremmest at betragte Flaaden som et Led i Kystforsvaret og som et Middel til Sikring af tysk Handelsskibsfart i Østersøen.

Imidlertid vil man under de herskende politiske Forhold ikke kunne se bort fra, at Regimets Art og særlig dets store Handlekraft og Beslutningsdygtighed vil kunne føre til Søkrigsforetagender, der vel i nogen Grad maa forekomme hasarderede, men som ikke desto mindre ved en besluttet og overraskende Iværksættelse kan føre til gunstige Resultater.

De nuværende Skibe af Deutschland-Klassen^{x)} er utvivlsomt bygget bl.a. med Handelskrig i Atlanterhavet for øje og er et haandgribeligt Bevis for, i hvilken Grad Spørgsmaalet beskæftiger eller har beskæftiget tyske sømilitære Kredse.

Mest sandsynligt maa det dog indtil videre forekomme, at den tyske Hovedflaade holdes tilbage i endnu højere Grad end under Verdenskrigen, og at de offensive Opgaver nu som den Gang vil blive forsøgt løst med Undervandsbaade og Luftfartøjer, de første hovedsagelig til Handelsødelæggelse, de sidste hovedsage-

x) Displacement 10.000 ts.
Armering: 6-28 cm K., 8-13 cm K., 6-8,8 cm A.L.K., 8-3,7 cm A.L.K.,
10 Stk. Maskingeværer.
Aktionsradius: 10.000 Sømil.
Maximalfart: 26 Knob.

lig til Angreb paa engelsk Omraade, men dog ogsaa til Angreb paa Handelsskibe. Overfor den engelske Krigsflaade kan der ikke forventes opnaaet naevneværdige Resultater hverken med Undervandsbåde eller Luftfartøjer.

Afgørende Resultater overfor England kan ikke forventes ved tysk Krigsførelse som her skitseret.

Sæfremt en Afgørelse paa Søen tilstræbes, maa utvivlsomt den først omtalte strategiske Plan anses for adskilligt mere hensigtsmæssig, hvis iøvrigt de praktiske Muligheder for dens Gennemførelse er til Stede.

Nær alligevel den defensive Form for tysk Krigsførelse (Kystforsvaret) bedømmes som den mest sandsynlige, saa ligger der til Grund herfor dels et Skøn over foreliggende faktiske Muligheder, og dels en Bedømmelse af Tysklands nuværende militære Indstilling, hvorefter man formentlig maa gaa ud fra, at Hæren betragtes som det fundamentale Led i Forsvaret og Luftvaabnet som den "Chance", man nu nærer et lignende Haab til som til Undervandsbådene under Verdenskrigen. Selv i 1914-18, da den tyske Flaade udgjorde en Magtfaktor af første Rang, var der i den øverste tyske Krigsledelse kun ringe Forstaaelse af Flaadens Muligheder og Betydning, og der er ikke Grund til at antage, at Forholdet nu er ændret i Betragtning af, at tyske sømilitære Kredse saa vidt vides, har forholdsvis ringe Indflydelse paa Rigsledelsen. Desuden er den tyske Sømagt endnu kun ringe i Sammenligning med Englands.

Hvis derimod et krigersk Opgør udsættes, til den tyske Flaade har naaet en væsentlig forøget Styrke, maa man antagelig forvente en ændret militær Indstilling paa de her nævnte Omraader.

Spørgsmålet er da, hvad man vil kunne udlede med Hensyn til danske Neutralitetsmuligheder under den ene eller den anden af de to nævnte Situationer. Det vil være rimeligt i første Linie

at betragte den Situation, der bedømmes som den mest sandsynlige, nemlig at den tyske Flaades Hovedopgave knyttes til Kystsikringen og Østersøopgaverne, medens Hovedafgørelsen søges ved Hjælp af Landhæren i Forbindelse med Luftvaabnet.

For Danmarks Vedkommende vil da Situationen stort set være som i Verdenskrigens sidste Del før det tyske Sammenbrud.

Den engelske Blokade maa forventes iværksat i sin skærpede Form med Visitation ogsaa af neutrale Skibe og en stærk Rationering af Indførslen til de neutrale Lande, der grænser til Tyskland.

Al tysk Handelsskibsfart udenfor Kattegat vil være læmmet, hvorimod tysk Skibsfart i Østersøen stort set vil være uhindret, og særlig vil den livsvigtige Malmindførsel fra Sverige kunne foregaa i ønsket Udstrækning.

Baade England og Tyskland vil være interesseret i Indførsel af Fødemidler fra Danmark, saaledes at der vil være Mulighed for som under Verdenskrigen at opnaa en stiltiende Overenskomst, der tillader dansk Udførsel af Landbrugsvarer til begge Lande. I saa Henseende vil følgelig begge Lande have en vis Forhændsinteresse i dansk Neutralitet; for Tysklands Vedkommende vil Interessen for et neutrølt Danmark være yderligere forøget ved, at selv en rationeret dansk Import vil være af Betydning for Eksport til Tyskland, medens et allieret Danmarks Produktions- og Eksportmuligheder hurtigere vil formindskes.

Søkrigsforetagender af stort Format i vore Farvande i Krigens allerførste Faser er næppe sandsynlige, idet som nævnt en engelsk Indtrængen i Østersøen med større Flaadestyrker ikke kan anses for mulig og heller ikke militært formaalstjenligt.

Derimod er det sandsynligt, at i hvert Fald enkelte engelske Undervandsbåde vil blive dirigeret til Østersøen dels til Angreb paa tyske Flaadestyrker og dels til Angreb paa tysk Handelsskibsfart.

Tysk Imødegaelse af engelske Undervandsbaades Indtræn-

gen kan kun ske effektivt i Sundet og Bælterne.

Udsendelse af tyske Undervandsbaade vil til en Begyndelse ret uhindret kunne ske fra tyske Nordsøhavne, men med tiltagende Minering maa ogsaa disse Undervandsbaades Ruter forlægges indenfor Skagen, og engelsk Imødegaaelse maa da ske først og fremmest ved Spærringsforanstaltninger i Kattegat.

Det vil heraf kunne udledes, at Spørgsmaalet om de danske Gennemsejlingsfarvandes Spærring hurtigt paany vil blive et aktuelt Problem, idet England vil have Interesse i den frie Gennemfart for egne Undervandsbaade, Tyskland have Interesse i at hindre denne Gennemfart og samtidig sikre egne Enheders Passage.

Alene med dette Formaal for Øje vil det set fra et ensidigt militært Synspunkt afgjort være at foretrække for Tyskland selv at foretage Spærringen, fordi det dobbelte Formaal derved lettest vil kunne opnaas. Som Verdenskrigen viste, kan Formaalet næppe forventes naaet gennem dansk Spærring af Stræderne.

Forudsætter man som en rimelig Sandsynlighed gensidige Luftangreb paa Landområderne, kan det forventes, at England for at næ den tyske Østersøkyst vil forsøge at føre Hangarskibe frem mod Kattegat.

Dette i Forbindelse med de omtalte Spærringsforanstaltninger i Kattegat mod tyske Undervandsbaade og tyske Modforanstaltninger vil naturligt lede til en livlig Flødevirksomhed i og omkring dette Farvand, hvilket for Tyskland yderligere betoner Ønskeligheden af fri Fart for egne Fartøjer i de danske Gennemsejlingsfarvande.

Det maa da forekomme usandsynligt, dels at de danske Gennemsejlingsfarvande vil kunne holdes aabne, saaledes som de nu vedtagne Neutralitetsregler forudsætter, og dels at en lokal Spærring f.Eks. af Store Bælt vil være forenelig med tyske Interesser, og Spørgsmaalet bliver da, om det vil være muligt at finde en saadan Form for Spærring, at begge Parter paany vil kunne akkviescere ved den. Dette synes paa Forhaand at maatte blive overordentlig

vanskeligt, og det er derfor utvivlsomt, at den militære Magt. der staar bag ved en dansk Beslutning, vil være i høj Grad afgørende for, om Beslutningen bliver respekteret af de krigsførende.

En tysk Spærring af f.Eks. Store Bælt, som alene tilsigter at hindre Indtrængen af Undervandsbaade, vil formentlig kunne udføres og opretholdes, uden at dansk Landomraade berøres, men ikke uden Spærringer paa dansk Søterritorium.

Hvis en streng dansk Neutralitet skal opretholdes, maa Udlæggelse af Spærringer paa dansk Søterritorium principielt forhindres, eventuelt maa Spærringerne bortryddes, hvis deres Udlæggelse ikke har kunnet hindres. Men Verdenskrigen viste jo iøvrigt ogsaa, at Spærring paa dansk Omraade under visse Betingelser vil kunne lades upaaagtet. En nærmere Drøftelse af disse Forhold er iøvrigt her uden Formaal, da alene den øjeblikkelige udenrigs- og militærpolitiske Situation vil være afgørende, men det maa betones, at det danske Søforsvars Evne til hurtigt at udføre nødvendige Forholdsregler og den Magt, det kan sætte bag ved, i første Række vil blive bestemmende for, om Neutraliteten kan opretholdes eller ej.

For saa vidt angaar Kattegatomraadet maa det yderligere undersøges, om engelsk Interesse i at udføre Luftvirksomhed herfra kan faa mere vidtrækkende Betydning overfor Danmark. Der tænkes paa, hvilken Interesse der kan forventes at være for Benyttelse af dansk Territorium til Oprettelse af Luftbaser og til Støtte for eventuelle Operationer i det nordlige Kattegat.

De Landomraader, der kan komme i Betragtning, er Nordjylland med Havnene Frederikshavn, Skagen og Hirtshals; i anden Række kommer Læsø.

Hertil maa dog bemærkes, at selv om der har været forudsat en livlig Virksomhed paa Søen dels i Gennemsejlingsfarvandene og dels i Kattegat, saa drejer det sig alene om Krigsforetagender af anden Rang og ikke om Foretagender, der i sig selv kan blive afgørende for Stormagtskrigens Forløb, og netop dette Forhold skaber

Mulighed for Opretholdelse af Danmarks Neutralitet.

En engelsk Besættelse af Nordjylland enten med det Formål at indrette Luftbasis til Angreb paa tysk Østersøområde eller til Støtte for Flaadevirksomhed kan vel ikke anses for udelukket, men henset til de meget betydelige Vanskeligheder under moderne Søkrigsforhold ved ikke blot at overføre Troppstyrker men ogsaa opretholde den fornødne søværts Forbindelse med Hjemlandet maa det anses for meget tvivlsomt, om et saadant Foretagende kan gennemføres effektivt, hvis ikke forinden den tyske Flaade er overordentlig stærkt reduceret.

Af størst Betydning er det dog maaeske, at det, der vil kunne opnaas, ikke ses af staa i noget rimeligt Forhold til de Midler, der kræves til Opgavens Løsning.

Det der vil kunne opnaas ved en Besættelse af Læsø, er endnu ringere end det, der vil kunne naas ved Beherskelse af Nordjylland. Til Gengæld vil en Besættelse være hurtigere og lettere gennemførlig. Læsø er som Følge af Havne- og Farvandsforhold m.v. dog kun lidt egnet til Anvendelse som Basis, hvorfor Sandsynligheden for et engelsk Forsøg paa at besætte Øen maa betragtes som forholdsvis ringe.

De saaledes gjorte Betragtninger fører da til, at større engelske Foretagender ind i snævrere danske Farvande eller engelske Forsøg paa Besættelse af dansk Territorium ikke kan henregnes til militært formaalstjenlige, saalænge Krigen paa andre Omraader - Land- og Søfronter - ikke har medført afgørende Begivenheder.

Saa fremt derimod den ene af Parterne skulde blive alvorligt svækket, maa det forventes, at Foretagender af langt større militær Betydning vil foregaa i eller gennem de danske Farvande, og derved vil automatisk Vanskelighederne for dansk Neutralitets Opretholdelse stige.

Endvidere maa man, selv om Sandsynligheden ikke taler derfor, altid være beredt paa Forsøg paa Krigsoperationer, som dog ikke viser sig gennemførlige i Praksis - jvfr. Dardanelleroperatio-

nerne under Verdenskrigen.

Det vil derfor være rigtigt ikke helt at se bort fra Muligheden af engelske Foretagender som de nævnte, hvorfor ikke alene Værnets Sæmmensætning, men ogsaa Styrkernes Fordeling maa aabne fornøden Mulighed for Imødegaaelse.

Det danske Neutralitetsværn maa, med Henblik paa de Opgaver, der kommer til at foreligge, hvis de omtalte Muligheder skulde indtræffe, være saa kampdueligt og bevægeligt, at alene den danske Imødegaaelse gør Risikoen større end de opnåelige Fordele.

Med den hidtil behandlede Situation, hvor Tysklands Søstrategi forudsættes at tilsigte Opretholdelse af Herredømmet i Østersøen, at sikre Kysterne mod engelske Flaadeangreb, og at foretage Angreb med Undervandsbaade og Luftfartøjer, gaas der ud fra, at Tyskland fortrinsvis af forsyningsmæssige Grunde har Interesse i et neutralt Danmark. Militært set vil det under den samme Situation ikke have nogen særlig Interesse i Besiddelse af dansk Landterritorium, medens den Mulighed maa forudses, at Tyskland vil finde det påkrævet selv at udlægge Sparring paa dansk Søomraade, hvis ikke Danmark sparrer paa en for tysk Virksomhed hensigtsmæssig Maade.

Dette forudsætter dog, dels at Tyskland paa Forhaand bedømmer den engelske Flaades Muligheder nøgternt og ikke nærer overdreven Frygt for den - naar bortses fra Blokadevirkninger -. Saa længe Landkrigen ikke tager en for Tyskland ugunstig Vending, er der dog Grund til at regne med en saadan nøgtern Bedømmelse.

Den største Fare for Danmark ligger derimod i, at den tyske Krigsledelse i en kritisk Situation kan føle sig foranlediget til trods alt at frygte et engelsk Flaadeangreb mod Østersøen og forlange hurtige Foranstaltninger herimod. Dette skete som bekendt i Begyndelsen af August 1914 og desuden senere under Krigen.

I saa Fald bliver ogsaa Situationen kritisk for Danmark,

og desto mere kritisk jo ringere Betingelser Danmark har for at foretage hurtige og virkelig effektive Foranstaltninger paa sit Soterritorium, og jo mindre den militære Magt er, der kan sættes ind til Hævdelse af den tagne Beslutning.

At Tyskland under de nuværende Forhold ikke mener at kunne have fornøden Tillid til danske militære Muligheder paa dette Omraede, kan der ikke herske nogen Tvivl om.

Skal imidlertid Tyskland selv foretage mere vidtgæende Spærringer i de danske Gennemsejlingsfarvande, vil en Besættelse af Dele af Landterritoriet ikke mere kunne lades ude af Betragtning.

De Dele, der da først og fremmest vil kunne blive Tale om, er Langeland, Læsø, Omø, Sprogø, Sejrø og eventuelt Samsø, idet alene Store Bælt frembyder reel Mulighed for Gennemfart af betydelige engelske Flødestyrker.

En Besættelse af Dele af Fyen eller Sjælland har mindre Sandsynlighed, dels fordi dette - forudsat fornødne danske Hærstyrkers Tilstedeværelse - vil kræve større Styrker og følgelig længere Forberedelse, og dels fordi Foretagender af denne Art ifølge hele deres Karakter og Landomraadernes Størrelse ikke har nogen Mulighed for at blive betragtet som Neutralitetskrænkelser, men vil være direkte Krigsforetagender mod Danmark.

Nogen Anledning ses der heller ikke for Tyskland til en militær Besættelse af Fyen og Sjælland, idet Formålet formentlig kan naas allerede gennem Besættelse af en eller flere af de nævnte Øer.

Der er antagelig Grund til at tro, at Tyskland længst muligt vil betænke sig paa overhovedet at besætte dansk Territorium, og snæfremt der i givet Fald kan ydes et effektivt Forsvar mod Besættelse, bliver Sandsynligheden for, at Forsøget gøres, ganske overordentlig ringe.

Med voksende dansk Evne til Neutralitetens Beskyttelse

med Magt forøges tysk Sikkerhed, samtidig med at det bliver vanskeligere for Tyskland selv at foretage hurtige og effektive Sikringsforanstaltninger.

Nogen Grund til tysk Erobring af Jylland endsige Sjælland ses der ikke at være, saalænge der ikke andetsteds er sket afgørende Begivenheder, men her som tidligere kan det ikke anses for formaalstjenligt at forsøge en dyberegaaende Undersøgelse af, hvad der kan ske paa et senere Stadium af Krigen, fordi der ikke med rimelig Grad af Sandsynlighed kan opstilles Forudsætninger herfor.

Generelt set kan Situationen med særlig Henblik paa Danmarks Stilling karakteriseres saaledes, at engelsk og tysk Sømagts Tryk mødes i de danske Gennemsejlingsfarvande og Kattegat, og saalænge der her i det væsentlige er Balance mellem Tryk og Modtryk, vil Faren for større Krigsforetagender være relativt ringe, og dermed vil Danmarks Muligheder for at holde sig udenfor Konflikten være tilsvarende gode.

Først naar "den neutrale Linie" rykkes Nord eller Syd efter, bliver Situationen mere kritisk for Danmark.

Syd efter rykker Trykcentret, saafremt England for Alvor støder frem mod Østersøen, Nord efter, hvis Tyskland f.Eks. som tidligere omtalt forsøger at trænge frem til Atlanterhavet, eventuelt over norsk Basis.

Da det imidlertid vil være nødvendigt at indskrænke Overvejelserne til 1'Rangs Sandsynligheder, skal de Problemer, der herved vil kunne opstaa, ikke forsøges nærmere belyst.

Blot skal det anføres, at Forholdet overfor Tyskland, hvis dette gaar offensivt til Værks paa Søen, vil blive betydelig vanskeligere, fordi dets Interesse for saavel dansk Sø- som Landterritorium vil vokse samtidig med, at Operationen vil være et Udtryk enten for, at Tyskland føler sig meget stærk, eller for en desperat Handling, der har til Formaal at redde en kritisk militær Situation paa Landjorden.

I begge Tilfælde maa da det Hensyn, der tages til Danmark, forventes bestemt alene ved dansk Forsvars Effektivitet og den danske Regerings Vilje til at benytte det for at hævde Neutraliteten. Og det skal specielt anføres, at under et tysk Storføretagende udover Kættegat vil det være tvingende nødvendigt for Tyskland at have fuld Sikkerhed for, at Danmark ikke under nogen Omstændigheder vil forsøge at afskære Forbindelseslinien til Østersøen.

I det foregaaende er det forsøgt at give en Oversigt over, hvilket Forløb Begivenhederne i og omkring vore Færvande kan forventes at faa, naar kun 1'Rangs Sandsynligheder tages i Betragtning, og idet man gaar ud fra, at det lykkes at gennemføre den tilsigtede Politik fra dansk Side, nemlig Neutralitetens Opretholdelse.

Vil man indvende, at denne Forudsætning ikke er anvendelig, maa Svaret blive, at paa det militær-politiske som paa andre Omraeder er det ubetinget nødvendigt, at man regner med at kunne opnaa det tilstræbte Formaal. Har man ikke Tillid til et Foretagendes Gennemførlighed eller en Opgaves Løsning, bør man slaa ind paa andre Veje.

Naar de krigsførende Magters Interesser for dansk Omraade og deres Virksomhed i danske Farvande er klarlagt i den Udstrækning, Muligheden er til Stede, maa det undersøges, hvilke Opgaver der kan tænkes at tilfalde dansk Forsvar til Løsning. Disse Opgaver deler sig i to Grupper nemlig:

- 1 løbende Neutralitetsopgaver, som Farvands-og Grænsebevogtning, Sikring af Skibsfarten og Landets Forsyninger, Optræden overfor mindre Neutralitetskrænkelser, Minesøgning m.v. og
- 2 at udgøre en saadan militær Magtfaktor, at Krigshandlinger mod Danmark fra en af de krigsførende Parters Side forebygges i videst mulig Udstrækning.

For en saadan Undersøgelse vil det være nødvendigt i store Træk at klarlægge Danmarks strategiske Forhold, saaledes som disse fremgaar af Landets geografiske Beliggenhed og Struktur.

Følgerne af Danmarks Beliggenhed ved Østersøens Indgange er i det væsentlige allerede behandlet med Henblik paa en Krig, hvor Tyskland og England er Modstandere.

Landets Beliggenhed medfører, at Konfliktmulighederne, Faren om man vil, permanent vil være til Stede under hele Krigen.

Landets geografiske Struktur er afgørende for, hvilke Forsvarsmuligheder der gives, idet man indtil videre ser bort fra økonomiske og personelle Muligheder og Befolkningens moralske Egenskaber, som f.Eks. Forsvarsvilje.

Iøjnefaldende er da Landets Opdeling i en større Hælvø - med udstrakte Kyster og en smal Landgrænse mod Tyskland - og et betydeligt Antal Øer, hvoraf kun enkelte større.

Angreb paa Landet som Helhed, naar Besættelse tilsigtes, og dette maa altid enses som et Angrebs endelige Maal, kan derfor kun udføres som kombinerede Sø-og Landkrigsforetagender - heri medregnet Anvendelse af Luftvåbnet -. Ogsaa for Jyllands Vedkommende vil en Omgaaelse ved Fremførelse af Tropper over Søen være en Løsning, der udfra simple taktiske Grundbetragtninger høves for Øje, hvis Modstanden mod Fremrykning paa Land er betydelig.

For samtlige danske Landsdele gælder, at Terrænforholdene ikke frembyder særlige Fordele for en underlegen Hærstyrkes Forsvar, saaledes som f.Eks. Lande med bjergrigt Terræn, store Vandløb, Sumpegne m.v. Landsdelenes ringe Udstrækning og deres Begrænsning til alle Sider af Vand tillader ikke Udnyttelse af taktisk Bevægelighed i stor Stil, medmindre Omgruppering kan foretages ad Søvejen.

De danske Landsdeles strategiske Betingelser for rent Landforsvar maa derfor, naar de betragtes enkeltvis, betegnes som relativt ugunstige.

Som strategisk-taktiske Fordele for Landforsvaret fremtræder alene for Øernes Vedkommende Muligheden for Imødegaaelse ved Overgangs- eller Landsætningsstedet. Denne Muligheds fulde militære Udnyttelse er imidlertid nøje knyttet sammen med Søforsvarets Effektivitet og har uden et Søforsvar alt i alt kun meget begrænsede Fordele.

Betragter vi paa tilsvarende Måde de af Landets geografiske Struktur fremgaaede strategiske Betingelser for et dansk Søforsvar, ser Forholdene saaledes ud.

Langt den overvejende Del af Farvandene er meget vanskeligt navigable, selv naar alle Fredshjælpemidler i Form af Fyrbe-lysning og Søafmærkning er til Stede.

Større Skibe vil under Forhold, hvor disse Hjælpemidler ikke er tilgængelige kun med overordentlig stor Vanskelighed kunne bevæge sig i Gennemsejlingsfarvandene og de tilgrænsende Områder, og en krigsmæssig Optræden her er praktisk talt udelukket. Stort udover en simpel Passage af Store Bælt eller en Besejling af Sundets nordligste og sydligste Del maa alene af navigatoriske Grunde betragtes som udelukket. Passage af Sundet er for store Krigsskibe udelukket paa Grund af for ringe Vanddybde.

Selv Krigsskibe af Mellestørrelse vil i Farvandene omkring den fynsk-sjællandske Øgruppe være stærkt hemmet i deres Be-

vægelser og vil kun med væsentlige Indskrænkninger kunne bringe deres Vaaben til Anvendelse.

De indre Farvandsafsnit, som Smaalandsfarvandet, Farvandet Syd for Fyen, Isefjord m.fl. er alene af navigatoriske Hensyn praktisk talt uferbare for fremmede Skibe af enhver Art undtagen Smaafartøjer.

Fremmede Magters Undervandsbaade vil paa faa Undtagelser nær kun kunne operere i meget stærkt begrænsede og spredt grupperede Omraader, idet der ellers ikke er fornøden Vanddybde.

Overfor en dansk Flaade, sammensat af Enheder, som er tilpasset vore Farvandsforhold og ført af farvandskendt Personel, vil følgelig Operationsbetingelserne for en fremmed Magts Flaade være overordentlig ugunstige og Mulighederne for Oprettelse af et virksomt dansk Søforsvar tilsvarende gunstige, og tilmed endda sjældent gunstige i Betragtning af, at de Skibstyper, som med Fordel kan anvendes, er billige i Sammenligning med Skibstyperne i egentlige søgaaende Flaader.

En Mangel i strategisk Henseende er imidlertid, at de gunstigste Farvandsafsnit som f.Eks. Smaalandsfarvandet, Farvandet Syd for Fyen, Samsøafsnittet og Sundet omkring København er adskilt ved Farvandsomraader, der ganske vist ikke er af stor Udstrækning, men dog tilgængelige for Flaadestyrker af betydelig Størrelse og indeholdende store Enheder - saadanne Farvandsafsnit er f.Eks. Køge-Faxe Bugt, Farvandet Nord for Sjælland, Store Bælts sydlige Del m.fl.

Alene for en Forlægning af danske Søstridskræfter - under Krigsforhold eller naar Krigsfare foreligger - fra et gunstigt Operationsomraade til et andet kræves derfor en Sammensætning af Flaaden, der muliggør Sammenspil af forskellige Vaaben, Overfladeskibe med Artilleri og Torpedoer, Mineudlægnings- og Minestrygningsfartøjer, Undervandsbaade og Luftfartøjer, idet ingen af de Skibstyper, som med Fordel kan anvendes i et dansk Søforsvar enkeltvis eller typevis, kan være jævnbyrdig med tilsvarende Typer

i fremmede Flåder. Alene en Sammensætning, der giver Operationsdygtighed, giver Mulighed for Vaabnernes Indsats, men da ogsaa virkelige Muligheder.

De geografiske Forhold giver saaledes en passende udbygget og rigtig sammensat dansk Flaade særdeles gode Betingelser for en strategisk Defensiv, hvor en Nedkæmpelse af dansk Styrke vil være overordentlig vanskelig og i hvert Fald vil kræve lang Tid og en betydelig Magtindsats og Risiko.

Saalænge den danske Flaade er operationsdygtig, vil Betingelsen for en hurtig dansk Spærring af Gennemsejlingsfarvanderne være til Stede og et større Landgangsforetagende over Søen ikke være mulig.

Forinden eksempelvis Tyskland kan basere væsentlige Søkrigsforetagender paa Ud-og Indpassage gennem Store Bælt, paabegynde et Landgangsforetagende til Sjællands Erobring eller landsætte større Styrker i Ryggen paa en kæmpende dansk Hær i Jylland, maa derfor en dansk Flaade, som forudsættes kampdygtig, enten selv være tilintetgjort eller dens Operationsfrihed hindret.

Endelig Tilintetgørelse af en virkelig dansk Flaade, der med fuld Udnyttelse af Farvandenes Karakter opererer paa en strategisk Defensiv, er kun mulig med samtidig Erobring af de Landterritorier, der omgiver Operationsfarvanderne. Hertil kræves betydelig Tid og stor Kraftanvendelse, idet en hensigtsmæssig Hærstyrkes Tilstedeværelse anses for en Selvfølge.

Søkrigsforetagender af de lige nævnte Arter i eller igennem vore Farvande eller mod vort Territorium vil da normalt som Forudsætning maatte have, at den danske Flaade for kortere eller længere Tid er berøvet sin Operationsfrihed gennem Indespærring.

Hvor effektiv en saadan Indespærring kan gøres, afhænger igen af Flædens Sammensætning, Beskyttelsen af dens Basis og af strategisk-taktisk vigtige Punkter og Passager.

Behandlingen af disse Spørgsmaal, som ikke alene er af strategisk men ogsaa af rent taktisk Natur, kræver imidlertid dybgaaende Undersøgelser og en indgaaende sømilitær Viden, og kan derfor ikke med Fordel behandles i en Redegørelse, der som denne tilsigter en Oversigt over Spørgsmaal af almen politisk-strategisk Natur.

Søværnskommandoen maa i første Omgang indskrænke sig til kategorisk at benægte Rigtigheden af fremsatte Paastande, som gaar ud paa, at en saadan effektiv Indespærring er en hurtig og let gennemførlig Opgave, stadig under Forudsætning af en kampdygtig og operationsdygtig - det vil sige rigtig sammensat - Flaade.

For en Fuldstændigheds Skyld maa tilføjes, at ved de fremsatte Betragtninger vedrørende Danmarks strategiske Forhold er der taget Hensyn til Luftvaabnets nutidige Udvikling og forudsat hensigtsmæssige Luftstyrker som et integrerende Led i Søforsvaret.

Omend den tidligere stærkt fremherskende Tendens til at betragte Luftvaabnet som et selvstændigt Væben af lige Betydning med Søværn og Hær næppe mere er almindelig, vil der dog maaske være Grund til ogsaa at se paa Danmarks strategiske Betingelser i rent luftmæssig Henseende.

Med den nuværende luftkrigstekniske Udvikling er det ifølge Sagens Natur tilstrækkeligt kun at betragte Tyskland som Modstander.

Danmark er i luftstrategisk Henseende overordentlig ugunstig stillet overfor Tyskland som Modstander. Landet fremtræder som et stærkt koncentreret Omraade, der kan naas effektivt fra alle tyske Luftbaser i Østersøomraadet, og Danmarks Ønatur med indskrænkede Landomraader og alle større Byer paa eller i umiddelbar Nærhed af Kysten udelukker en effektiv Ordning af Luftværslings-tjenesten.

Heller ikke byder Terrænforholdene paa særlig gunstige Betingelser for Oprettelse af beskyttede Luftbaser, og en Tilbage-

trækning af disse udenfor fjendtlig Rækkevidde er udelukket.

En Krigsførelse hovedsagelig baseret paa Luftforsvaret vil for Danmarks Vedkommende derfor være en strategisk Absurditet og vil overhovedet kun kunne tænkes under Forudsætning af en meget betydelig styrkemæssig Overlegenhed paa dansk Side.

Luftstyrker i dansk Forsvar vil af rent strategiske Grunde være henvist til Rollen som Hjelpevaaben i Sø-og Landforsvaret.

Opstiller man da i kortfattet Form de strategiske Betingelser for Danmarks Vedkommende for henholdsvis Sø-, Land- og Luftkrigsførelse betragtet hver for sig, kommer man til følgende Facit:

Sø: gunstige

Land: almindelige - mindre gunstige

Luft: ugunstige.

Nu er det imidlertid selvindlysende, at Forsvaret bør betragtes som et Hele, men S sammensætningen kan ikke være uafhængig af de enkelte Deles strategiske Betingelser, og skal der endelig være Tale om at lægge Hovedvægten paa en bestemt Del, maa Landets strategiske Forhold blive udslaggivende med Krigsopgaver for Øje, og disse Forhold vil da uvægerligt henvise Danmark til at lægge Hovedvægten paa Søforsvaret.

Efter det ovenfor anførte vedrørende de strategiske Betingelser for særlig dansk Luftkrigsførelse vil da i det følgende alene Sø- og Landforsvar blive behandlet som særlige Dele af det samlede Forsvar, idet der saa naturligvis forudsættes at begge disponerer over fornødne Luftfartøjer af hensigtsmæssig Art.

Herefter skal der overgaaes til at betragte de strategiske og strategisk-taktiske Forhold for Danmarks Vedkommende med

Henblik paa et krigsmæssigt Samarbejde mellem Flaade og Hær.

Direkte taktisk Samarbejde mellem Hær og Flaade i en Kampsituation er vel tænkelig, men vil i Praksis være overordentlig sjælden og stærkt begrænset i Omfang. Bortset fra Samvirke med Kystdefensionsværker - der jo imidlertid nu er underlagt Søværnet - foreligger der næppe direkte taktiske Samvirkeopgaver af væsentlig Betydning i andre Tilfælde end umiddelbart ved Landsætningen af fjendtlige Tropestyrker, og selv i Tilfælde af et Landgangsforetagende maa Flaadens Hovedindsats dels være gjort inden Udskibningen paabegyndes, og dels ske i Form af Operationer paa Landsætningsstyrkens Forbindelses-og Forsyningslinier med Hjemlandet.

Det normale Samvirke mellem Hær og Flaade er af strategisk-taktisk Art, idet en Hær f.Eks. kan beskytte en Flaadebasis mod Angreb fra Landsiden og deltage i eller overtage Luftforsvaret, en Flaade kan sikre en Hærs Operationer mod Landsætning i Ryg eller Flanker og kan tilføre Forstærkninger over Søen eller evakuere udmånøvrerede Styrker ad Søvejen.

For begge Værns Vedkommende ^{selvsagt} /afhængig af den øjeblikkelige militære Situation og af Styrkernes Omfang, Kampduelighed og Operationsevne.

Det er ikke ualmindeligt at høre den Paastand fremsat herhjemme, at "den danske Flaade" ikke kan påtage sig nogen som helst Overførsel af danske Tropper fra en Landsdel til en anden, og der tænkes da generelt paa Jylland-Sjælland eller omvendt.

Denne Paastand er netop som den fremsættes, det vil sige generelt, ganske urigtig og tendentiøs, thi for det første kan der meget vel tænkes Situationer, hvor "den danske Flaade" kan sikre Overførsel af Tropper i større eller mindre Omfang, og dernæst er det i Overvejelse vedrørende et fremtidigt dansk Forsvars hensigtsmæssige Opbygning og Sættelse til Løsning af givne Opgaver fuldkommen urimeligt at tale om "den danske Flaade", naar herved forstås den eksisterende danske Flaade, i det øjeblik da Over-

vejelserne paabegyndes eller finder Sted.

Med Hensyn til Jyllands Forsvar mod et Angreb over Landgrænsen, da er det paa Forhaand givet, at det taktiske Forsvar maa udføres med Hærstyrker, men et frontalt Landforsvar er udelukket, hvis der ikke kan ydes Sikring mod Landgangsforetagender i Ryg eller Flanke, og dette kan kun en Flaade gøre. En undertiden foreslaaet Befæstningslinie tværs over Sønderjylland er af samme Grund en Meningsløshed, hvis ikke Søværnet har en saadan Styrke, at det kan byde tilsvarende Garanti mod Landsætninger som Befæstningen og Hæren tilsammen yder mod Fremtrængen over Land.

Det er meningsløst at stænge een Port med stort Opbud og stor Bekostning, naar en hel Række andre Porte staar paa vid Gab og til fri Afbenyttelse for den, der vil bryde ind.

Som et andet Yderpunkt i Forsvaret staar Sjælland, eller rettere den sjællandske Øgruppe, hvis Erobring kun er mulig ved Overførsel af Tropper over Søen i Form af et regulært Overskibnings- og Landgangsforetagende.

Afgørende for et saadant Foretagendes Gennemførlighed er dels den paa Landjorden staaende Hærstyrke dels det bevægelige Søforsvar, Flaaden.

Forsvarerens Landstyrke er bestemmende for selve Transportens Omfang, men Flaadens Kampduelighed og Operationsevne er bestemmende for, hvilke Beskyttelsesforanstaltninger der skal foretages under Overskibningen, ikke alene med Hensyn til Dækningsstyrkens Størrelse og Sammensætning, men ogsaa med Hensyn til Rute, Ind- og Udskibningens Tidspunkt og Sted, fortsat Tilførsel af Vaaben, Ammunition og andre Forsyninger til den landsatte Styrke m.m.

Findes der ingen Flaadestyrker, som Angriberen behøver at tage virkelig Hensyn til, er Overskibningen en meget simpel Ting, og Landsætningen kan udføres hvor som helst paa eet eller flere

Steder, og paa det Tidspunkt, Angriberen bestemmer, uden at der vil være Sandsynlighed for at passende Forsvarsstyrker kan naa rettidigt frem til Landgangsstederne.

Med samtlige faktiske Forhold taget i Betragtning: Sjællands geografiske Beliggenhed, Danmarks økonomiske, personelle og andre Forsvarsmuligheder samt de sandsynlige Angriberes Størrelse, maa man gøre sig klart, at kun et harmonisk afstemt Sø-og Landforsvar giver den sjællandske Øgruppe en nævneværdig Mulighed for et Forsvar.

Og det bør betones, at Sjællands særlige Forsvarsbetingelser kun kan udledes af dets Østilling, og at de gunstige Betingelser for et dansk Søforsvar, som de omkringliggende Farvande frembyder, yderligere forhøjer Sjællands Forsvarsmuligheder i Sammenligning med Øer omgivet af lettere navigable Farvande.

For de øvrige Landsdeles Vedkommende kan Forsvarsbetingelserne udledes af strategiske Betingelser, der ligger imellem - og mere eller mindre nærmer sig til - de for Jylland og Sjælland angivne Yderbetingelser. Til Ugunst for et Forsvar taler Delenes spredte Beliggenhed og den deraf følgende Vanskelighed ved at have Tropestyrker til Disposition overalt. Til Gunst for et Forsvar taler Landsdelenes Ønatur, hvor, alt efter Forholdene, Overgangs- og Overskibningsforetagender giver Forsvaret Fordele henholdsvis for Hæren, for Flaaden eller for begge i Forening.

Men lige saa lidt som man bør betragte Flaaden og Hæren enkeltvis i Landets Forsvar, lige saa lidt kan man betragte Forsvaret af enkelte Landsdele eller Landomraader som selvstændige Forsvarsafsnit uden groveligt at forsynde sig mod de simpleste og mest grundlæggende strategisk-taktiske Principper for al Krigsførelse.

Ved enhver Krigsførelse maa man have som Maal at koncentrere den størst mulige militære Kraft, der hvor Kampen finder

Sted. Begrebet "den størst mulige Kraft" er her relativt og sat i Forhold til Modstanderen, og Princippet kan lige saa vel gennemføres ved at hindre Modstanderens Koncentration, som ved at forøge egne Styrker gennem Omlacering.

Princippets Rigtighed er indiskutabelt og gælder saavel for den samlede Krigsførelse som indenfor enkelte Dele af Krigsomraadet.

Forstaaelsen af dette som andre simple strategisk-taktiske Principper og af et Lands almene strategiske Betingelser, der hovedsagelig udledes af Landets Geografi, forudsætter ingen særlig militær Sagkundskab. Denne er først nødvendig, naar Udførelsen og Betingelserne for denne - det vil sige det rent taktiske - kommer under Diskussion, men er saa til Gengæld ogsaa ubetinget nødvendig.

Det er dog uden videre klart, at en absolut Betingelse for Koncentrationsprincippets Gennemførelse er, at baade Sø- og Landstyrker er bevægelige eller - klarere udtrykt - operationsduelige, idet dette sidste ikke alene omfatter Evnen til Bevægelse, men tillige Evnen til Bevægelse imod Fjendens Ønske og trods Modvirkning fra hans Side.

Som allerede omtalt, er det en Følge af dansk Områdes Geografi, at enhver Koncentration af dansk Forsvarsstyrke i større Forstand kun kan ske over Søen, ogsaa for Landstyrkernes Vedkommende. - Kun Luftstyrker er i saa Henseende anderledes stillet, uden at dette dog ændrer det tidligere anførte for et særligt Luftvaabens Betydning i dansk Forsvar -.

Man er da ogsaa for dansk Landforsvars Vedkommende uløseligt bundet til enten å priori at opgive et strategisk og strategisk-taktisk rigtigt ført Forsvar eller at skabe de fornødne Betingelser for Styrkernes Koncentrationsmuligheder, og dette kan overhovedet kun opnaas ved Hjælp af en operationsduelig og kampkræftig dansk Flaade.

Nu er imidlertid de almindelige Betingelser for et dansk Forsvar overfor sandsynlige Modstandere søa vanskelige i sig selv, - først og fremmest af økonomiske og personelle Grunde - at der absolut ikke er Raad til at begaa Fejl af afgørende strategisk Betydning allerede i Forsvarets Tilrettelæggelse og ved dets Sammensætning.

Saadanne afgørende Fejl vil imidlertid være begaaet, om men dels undlader i fuld Udstrækning at udnytte de strategiske Fordele, Landets Geografi byder for et Søforsvar, og dels tilrettelægger Forsvaret saaledes, at man udelukker sig selv fra enhver Mulighed for at operere i Overensstemmelse med al Krigsførelses indiskutable Hovedprincipper.

Begge disse Fejl begaas i fuld Udstrækning ved at indrette sit Forsvar med to Hovedstyrker en i Jylland (eventuelt Jylland-Eyen) og en i Sjælland og reducere Søværnet - dels gennem tildelte Midler og dels gennem Lovbestemmelser om Sammensætning - paa en saadan Maade, at Hovedopgavens Løsning er udelukket. Dette er ikke desto mindre dansk Forsvars Vilkaar i Dag.

Det er aabent for Diskussion, om man selv gennem en strategisk og taktisk rigtig Udbygning af Forsvaret, for de Midler der af økonomiske eller indrepolitiske Grunde er opnaaelige, kan skabe et Forsvar af den tilsigtede Betydning, det vil sige et Forsvar, der som Følge af sin Operationsevne og Kampduelighed kan udgøre en virkelig værdifuld Magtfaktor til Støtte for Landets Neutralitetspolitik. Det kan ogsaa diskuteres, om denne Magtfaktor har fornøden realpolitisk Betydning og svarer til de Ofre, der økonomisk og paa anden Maade maa bringes af Landets Befolkning for dets Opretholdelse.

Afgørelsen heraf er afhængig af mange forskellige Faktorer ikke mindst af den enkeltes personlige Indstilling overfor Værdien af overhovedet at forsvare sig, hvis der ikke haves praktisk talt fuld Sikkerhed for, at Forsvaret kan gennemføres med Held.

De herhenhørende Spørgsmaal, som i vid Udstrækning er af indrepolitisk Natur, maa udgøre et særligt Led i Drøftelserne eller afgøres paa Forhaand af Regeringen, og vil derfor ikke blive yderligere behandlet her.

Men det er givet, at man opnaar mindre, og meget mindre ved ikke at udnytte de gunstige strategiske Vilkaar, som fremgaar af Landets Geografi, og ved at indrette sig i Strid med Strategi-ens Hovedprincipper end ved at tage fuld Hensyn til begge.

Søværnskommandoen er vel paa det rene med, at der til Retfærdiggørelse af de før nævnte Fejl fremføres mange og stærkt varierende Begrundelser baade af taktisk og politisk Natur, men finder ikke Anledning til paa nuværende Tidspunkt at imødegaa dem, fordi en Imødegaaelse Punkt for Punkt leder ind paa Detailler, som er af ganske underordnet Natur, og som derfor kun tjener til at tilsløre og aflede Opmærksomheden fra Sagens inderste Kerne, den strategiske.

Man ønsker stærkt at fastholde, at en Fravigelse fra de anførte rent principielle Standpunkter kun kan begrundes med eet af to:

Enten at der for dansk Forsvar gælder særlige strategiske Principper, forskellige fra - ja i direkte Modstrid med - strategiske Principper for den øvrige Verden. Dette maa i saa Fald paavises.

Eller at de strategiske Princippers Gennemførelse er en positiv Umulighed i dansk Forsvar.

I saa Fald er Sagen afgjort, tilbage er da logisk set kun den absolutte og fuldkomne Afrustning.

Det er et ofte fremsat Spørgsmaal, om Forsvaret som Helhed kan "garantere" for Opgavens Løsning, og ligeledes spørges, om "Flaaden" kan "garantere" f.Eks. en Troppetransport mellem Landsdelene.

Herpaa kan kun svares, at intet Forsvar i Verden kan byde Hjemlandet fuld Sikkerhed for, at en Krig ikke tabes. Spørgs-

maalet er i sig selv absurd og tjener intet andet Formaal end at stille den, til hvem Spørgsmaalet rettes, ugunstigt i en Diskussion overfor et usagkyndigt Forum.

At Danmark ikke vil kunne klare sig som Enemodstander overfor en af Europas Stormagter er en Selvfølgelighed, som ikke behøver at diskuteres. Men heller ikke en Stormagt vil kunne klare sig alene overfor en tilstrækkelig stærk Koalition af andre Stormagter.

Det maa derfor blive Udenrigspolitikken Opgave at tilrettelægge Forholdene saaledes, at den haabløse Situation ikke kommer til at foreligge, og dette skulde ikke synes udelukket for vort Vedkommende, henset til at Danmark ikke ses at have saadanne Mellemværender med andre Magter, at en isoleret Krig med en Stormagt deraf med rimelig Sandsynlighed kan begrundes.

Dansk Neutralitetspolitik er formentlig ogsaa et klart Udtryk for dette Udenrigspolitikken Formaal.

Forsvaret indgaar da ogsaa først og fremmest som støttende Mægtfaktor for Udenrigspolitikken Opretholdelse af Neutraliteten under fremmede krigerske Forviklinger.

Men det maa vel endnu engang fremhæves, at en strategisk rigtig Opbygning og Planlæggelse af Forsvaret og et intimt Samarbejde mellem Udenrigspolitik og Forsvar er Forudsætninger, som ikke kan fraviges.

Hvorvidt man, saafremt en tilsyneladende haabløs Situation trods alt skulde opstaa, dog vil sætte Forsvaret fuldt ind eller paa Forhaend give op, er et Spørgsmaal, der angaar Befolkningen som Helhed og Regeringen, og skal ikke drøftes her.

Søværnskommandoen maa som tidligere anført afstaa fra her at behandle Detailproblemer fra den løbende Diskussion om Forsvaret, fordi disse paa nuværende Tidspunkt kun kan tjene til at aflede Opmærksomheden fra de egentlige Problemer og i Forhold til

disse er af helt underordnet Betydning. Saadanne Problemer er f. Eks. Hovedstadens Befæstning mod Søsiden og Forsvær mod Luftangreb, Befæstningsanlæg paa forskellige Punkter, Oprettelse af Enhedskommendo for Værnene m.m.

Derimod findes der Anledning til kort at omtale Spørgsmaalet om nordisk Samarbejde i Forsvaret, fordi dette er et af de Omraader, hvor Følelser og Stemninger er tilbøjelig til i høj Grad at løbe af med Fornuften, og hvor derfor Presseagitation m.v. har vid Mulighed for at "opnaa Resultater" i Form af almindelig Forvirring af Begreberne.

Betragter man først Muligheden for at forbedre de strategiske Forsvarsbetingelser gennem et Forsvarsforbund omfattende Norge, Sverige, Finland og Danmark, da vil det være let at se, at Helheden ikke danner et Omraade, der byder stragegisk gunstige Forsvarsbetingelser.

Der opnaas ikke herved Fronter, som er gunstigere i forsvarsmæssig Henseende end de enkelte Landes, og der fremkommer ingen Fronter, hvor Besættelse kan undgaas, fordi Landene indbyrdes ikke truer hverandre militært.

Der skabes følgelig heller ikke ved et nordisk Forsvarssamarbejde særlige Betingelser for en stærkere Besættelse af de enkelte Fronter.

De operative Muligheder for Landenes gensidige Understøttelser er af rent geografiske Forhold indskrænket til, at Sverige vil kunne understøtte eller faa Støtte fra et af de tre andre Lande, men selv disse Muligheder er smaa som Følge af geografiske Forhold og Modstandernes gode Muligheder for Operationer paa Forbindelserne.

For Sverige vil et nordisk Forsvarsforbund betyde en vis Dækning af Yderpunkterne til de fleste Sider og derfor have ikke ringe Betydning. For de tre andre Lande vil tilsvarende Fordele generelt ikke kunne paavises.

Det skandinaviske Omraade udgør ikke erhvervs- og forsyningsmæssigt et saadant Hele, at det i væsentlig højere Grad end de

enkelte Lande bliver selvforsynende, og hertil kommer, at Kapaciteten af Transportlinierne over Land er helt utilstrækkelig, og Søforbindelsernes Opretholdelse helt eller delvis vanskelige.

Man bør under alle Omstændigheder gøre sig klart, at et Forsvarsforbund mellem de nordiske Lande paa nuværende Tidspunkt maa betragtes som ethvert andet Forsvarsforbund, det vil sige man maa regne med, at eventuelle Bestemmelser om gensidig Støtte kun kommer til Udførelse, saafremt det er foreneligt med de enkelte Landes egne livsvigtige Interesser.

Der vil saaledes være al Grund til at vise den yderste Varsomhed med Behandlingen af dette Spørgsmaal paa det egentlige, militære Omraade.

En anden Sag er, at et intimt Samarbejde under Neutralitetsforhold kan faa en ganske vist begrænset, men dog ikke helt ubetydelig Værdi. Dette gælder f.Eks. Fællesoptræden og Fællesopfattelse med Hensyn til Bedømmelse af Folkeretsspørgsmaal i Forbindelse med Neutralitetspolitik, Vareudveksling Landene imellem, naar Tilførsler helt eller delvis er stoppet, Fællesoptræden med Hensyn til den neutrale Sikring paa Territorierne, Minesøgning og Minerydning, Efterretningstjeneste, Luftvarsling m.v.

Blot maa det hele Tiden holdes for Øje, at saafremt et af Landene indtræder som krigsførende Part, vil og maa ethvert af de andre skandinaviske Lande ogsaa overfor dette gennemføre de almindelige Neutralitetsregler. Et Haab om andet og mere vil kun kunne føre til Skuffelser.

Af det hidtil anførte, dels vedrørende den sandsynlige, militære Situation i vore Farvande under en Stormægtskrig og dels vedrørende Danmarks strategiske Betingelser for et militært For svar, kan da følgende Konklusioner drages:

Faren for Danmarks Inddragelse i Stormægtskonflikt udledes først og fremmest af dets Karakter som Ørige i Forbindelse med

dets Belliggenhed ved Indgangen til Østersøen.

Konfliktmuligheder vil permanent være til Stede under en Krig, hvori England og Tyskland er Modstandere, men vil dog normalt være relativt smaa, saalænge der opretholdes en vis Balance mellem Modstandernes Søkrigsførelse i vore Farvande.

Forrykkes denne Balance til Fordel for den ene eller den anden Part, forøges Krigsfaren for Danmark i tilsvarende Grad.

Et Søkrigsforetagende i stort Omfang i eller gennem danske Farvande ses kun at være militært begrundet, hvis en af Parterne er afgørende svækket gennem Krigsførelse andre Steder.

Der kan dog ikke ses bort fra, at Tyskland, f.Eks. i en kritisk Situation, og hvis Danmarks militære Neutralitetsforsvar findes utilstrækkeligt, selv griber til Spærringsforanstaltninger i danske Farvande med Tilsidesættelse af Hensynet til dansk Neutralitet.

Under samtlige disse Forhold vil dansk Forsvars Kapacitet være den afgørende Faktor for at hindre væsentlige Neutralitetskrænkelser eller direkte Krigshandlinger mod Danmark, og Forsvarets Bevægelighed og Operationsduelighed vil være en uafviselig Betingelse for Kapacitetens Udnyttelse.

Danmarks Stilling som Ørige og dets Farvandes særlige Karakter giver gunstige strategiske Betingelser for et Søforsvar, og Landsdelenes Gruppering gør det samlede Forsvars Effektivitet direkte afhængig af Flaadens Kampdygtighed og operative Evne.

Med en Udbygning og S sammensætning af Forsvaret under fuld Hensyntagen til det saaledes anførte skønnes der gode Muligheder for at tilvejebringe en militær Magtfaktor, som vil kunne forebygge saavel Neutralitetskrænkelser af alvorlig Art som krigsmæssige Angreb paa danske Omraader, saalænge ikke en Stormagts livsvigtige Interesser er knyttet til Foretagendet.

Nær dette først er Tilfældet, ses Danmark ikke ved egen Hjælp at kunne yde et heldigt gennemført Forsvar uanset Varnenes Størrelse og S sammensætning.

Imidlertid ses en saadan Situations Opstaaen ikke at have stor Sandsynlighed, men iøvrigt ligger Overvejelser af, hvad der da skal foretages, udenfor denne Redegørelses Ramme.

De Neutralitetsopgaver, som paahviler de militære Værn, er imidlertid langt fra indskrænket til den Forebyggelse, som udledes af strategisk-taktiske Overvejelser.

Det vil i saa Henseende formentlig være tilstrækkeligt at henvise til Virksomheden under Sikringsstyrken 1914-18, og paa Grundlag af de Erfaringer, som herfra haves, kan der vel ikke herske nogen Tvivl om, at de Opgaver som skal løses fra Dag til Dag i langt højere Grad tilfalder Flaaden end Hæren.

Opgavernes Art er til en vis Grad allerede tidligere omtalt; de omfatter dels en stadig Bevogtning af Søterritoriet med Indskriden overfor krigsførende Parters Styrkers og Enheders Neutralitetsovertrædelser med Henblik paa Udnyttelse af og Ophold paa dansk Søterritorium, Beskyttelse af danske og fremmede Handelskibe paa Territoriet, Minesøgning og Minerydning samt andre Forholdsregler til Søhandelens og dermed Eksportens og Importens Opretholdelse.

Som en særlig Opgave skal nævnes Beskyttelse af fremmede Krigsfartøjer, der frivilligt eller ufrivilligt opholder sig paa de Dele af Søterritoriet, hvor ogsaa Modpartens Krigsfartøjer maa paaregnes at optræde.

Medens Løndstyrkernes Placering og Bevægelser hovedsagelig kun behøver at tage Hensyn til de krigsmæssige Opgaver, der kan forventes at fremgaa af den til enhver Tid foreliggende militære Situation, behøver det formentlig ingen nærmere Paavisning, at Flaadestyrkernes Bevægelser af Hensyn til de løbende og stærkt varierende Bevogtningsopgaver ofte bliver vanskeligt foreneligt med fornøden Hensyntagen til senere Overgang til egentlige For-svarshandlinger.

Dette stiller betydelige Krav til Søkrigsledelsen og

forudsætter en stadig og paalidelig Efterretnings-og Rekognosceringstjeneste ikke alene i de danske Farvande i snævrere Forstand, men ogsaa i og over de tilstødende Farvande.

Det vil være nødvendigt i hvert enkelt Tilfælde at skønne over de enkelte Opgavers Betydning i Forhold til de Krav, den almindelige militære Situation stiller. Og det vil under alle Forhold være påkrævet at disponere saaledes, at en rettidig Koncentration af den kampdygtige Flaade i et gunstigt Operationsfarvand med Sikkerhed kan udføres.

Det Krav om Fart, der alene af den Grund maa stilles særlig til de mindre Overfladeenheder, bliver derfor betydeligt.

Man vil muligvis hævde, at adskillige af de Neutralitetsopgaver, der påhviler Flaaden, er uden større Betydning som Led i Forebyggelsen af Landets Inddragelse i Krig.

Uden nu at ville imødegaa dette Stændpunkt paa alle Omraader skal dog fremhæves to Synspunkter, som formentlig hver for sig viser, at ogsaa Flaadens daglige Virksomhed under en Sikringsperiode er en ganske overordentlig vigtig forebyggende Faktor.

En enkelt uvæsentlig Neutralitetskrænkelse har vel i sig selv ikke større Betydning, og det har derfor heller ikke stort at sige, om den enkelte Krænkelse faktisk bliver imødegaaet eller ej.

Derimod har det Betydning, om Krænkelser Gang paa Gang kan ske enten fra begge de krigsførende Parters Side eller fra een Side, uden at Danmark som neutralt Land har truffet fornødne Foranstaltninger til at imødegaa den.

Neutralitetskrænkelser kan være rent tilfældige, men dette er relativt sjældent. Almindeligvis begaaes de for at opnaa krigsmæssige Fordele ved Udnyttelse af neutralt Territoriums folkeretlige Stilling.

Bortset fra, at en Undlødelse af Bevogtning og Afvisning er i Modstrid med selve Neutralitetens Princip og de gældende Neutralitetsregler, vil fri Adgang til at handle i Modstrid med

Neutralitetsreglerne uvægerligt medføre, at Overtrædelserne baade bliver hyppigere og mere betydende,

Modparten vil dels forlange samme, og helst større Rettigheder for sit Vedkommende, og Danmark vil formentlig fra begge sider, og med Rette, blive bebrejdet sin Holdning.

Under disse Forhold vil det kun være et Tidsspørgsmaal, naar Hensynet til dansk Neutralitet helt sættes til Side, og den ene eller den anden Part griber til den Slags Foranstøtninger, som ikke vil kunne taaes og som forlanger Indsats af Vaæbnene.

Ved Bedømmelsen af Forhold, som de her omtalte, maa det erindres, at Neutralitetskrænkelser ikke alene er et dansk politisk og militært Spørgsmaal, men i langt højere Grad er et Spørgsmaal om de krigsførendes Bedømmelse dels af den rent militære Betydning for dem og dels af hvilken Mulighed, der herved bydes for et plausibelt Paaskud til Modforanstøtninger. Og netop i denne sidste Forbindelse bør det yderligere erindres, at ingen krigsførende Part betragter en virkelig neutral Stat med venlige Øjne, tværtimod, den neutrals betragtes nærmest som en camoufleret Modstander, og dens politiske Paalidelighed vil, med Rette eller Urette, altid blive anset for tvivlsom.

Men ogsaa paa et andet Punkt er Flaedens Betydning under en Neutralitetssituation ofte undervurderet i store Dele af Befolkningen og undertiden helt overset.

Hele Befolkningens daglige Eksistens og Næringslivets Opretholdelse er uløseligt knyttet til Søhandelens Opretholdelse. Stopper Søhandelen, vil der i det væsentlige være lukket for Tilførsler udefra, først og fremmest Tilførsel af livsvigtige Produkter som Brændstoffer - Kul og Olie - Gødningss- og Foderstoffer samt Raastoffer, og ligeledes vil der praktisk talt helt være lukket for Eksport.

Men dette vil være ensbetydende med, ikke alene at Næ-

ringslivets fuldstændige Stagnation kun er et Spørgsmaal om Tid, men ogsaa at Forsvarets Virkemuligheder stærkt nedsættes og efter nogen Tids Forløb helt kompromitteres.^{x)}

Et neutralt Danmarks Flaade kan ganske vist ikke sikre Søhandelen udover de danske Farvande, men dette er ogsaa mindre nødvendigt. Dels yder her de aabne Farvandsafsnit i sig selv en vis Beskyttelse og dels påtager de krigsførende Parter eller andre neutrale Stater sig Beskyttelsen, hver for sit Område, da en saadan Beskyttelse er i egen Interesse. Men en dansk Flaade kan skabe de fornødne Betingelser for Søfartens Opretholdelse i egne Farvande, gennem Sikring af Hovedruterne, ved Minerydning og Minesøgning, gennem Ledsagelse og Beskyttelse overfor saavel Skibe som Luftfartøjer m.v.

Flaadens Virksomhed under Sikringsperioden 1914-18 leverer i og for sig det fornødne Bevis i saa Henseende, men det er tidligere sagt og skal her gentages, at i en fremtidig Stormagtskrig maa der påregnes langt større Vanskeligheder for Skibsfarten i danske Farvande end under Verdenskrigen, og der vil blive forlangt en tilsvarende større Virksomhed af den danske Flaade.

De ovenfor anførte Hovedtræk i Danmarks strategiske Forhold giver ikke alene det fornødne, men efter Søværnskommandoens Mening ogsaa det eneste rigtige Grundlag for et dansk Værns Opbygning med militære Operationer for Øje.

Det er her til Lands som andre Steder ikke muligt at angive en Størrelse af Forsvaret, som giver "fornøden Sikkerhed". Blot

x) I en Redegørelse, som det svenske Kommercekollegium paa Foranledning har afgivet til den i 1935 offentliggjorte Betænkning fra den svenske Forsvarskommission, gøres hele det svenske Tilførselsproblem til Genstand for en indgaaende Omtale og som Konklusion af de fremførte Betragtninger anføres, at en Sikring af Sveriges uomgængelig nødvendige Handelsforbindelser med Udlændet maa betragtes som et af de centrale Maal ved Forsvarsordningens Tilrettelæggelse og at en Beskyttelse af den svenske Søhandel bl. a. gennem Konvoiering er aldeles uundværlig for Opretholdelse af Folkets Modstandskraft under Krigsforhold.

skulde det synes klart, at hvis der overhovedet regnes med den Mulighed, at Værnet skal bruges til militært Forsvar, vil især for et lille Lønds Vedkommende alene den yderste økonomiske Bæreevne sætte en Grænse opefter.

En Minimumsgrænse i absolut Forstand for Søforsvarets Vedkommende kan udledes af Kravet om, at Fløaden maa være saavel kempdygtig som operationsduelig. Disse Egenskaber kan kun tilvejebringes ved, at der i Fløaden indgaar i passende Antal ^{af} samtlige de for Kampduelighed og Operationsduelighed fornødne Skibstyper, alt under Hensyn til Farvødenes særegne Karakter. Disse Typer er:

1. Fartøjer armeret med svært Artilleri (Artilleriskibe).
2. Torpedobærende Overfladefartøjer.
3. Undervandsbaade.
4. Miner og Fartøjer til Minespærringers Udlægning og Vedligeholdelse.
5. Minesikrings- og Minerydningsmateriel.
6. Luftfartøjer til Rekognoscering og taktisk Samarbejde.

Ingen af disse Fartøjstyper vil kunne undværes, hvis en brugelig Flaade og dermed overhovedet et anvendeligt militært Værn skal opretholdes.

Endvidere maa der forlanges Bæsisforhold, som yder fornøden Beskyttelse mod Angreb fra Søen og Luften og fornødne Betingelser for Forsyning, Eftersyn og Reparationer, samt om muligt Kystbatterier paa enkelte strategisk vigtige Punkter.

For en Fuldstændigheds Skyld skal blot nævnes, at det selvfølgelig er en Forudsætning, at der haves tilstrækkeligt Personel til Bemanding, og at dette Personel er vel uddannet og vel indøvet paa Søen. Samtidig bør det, for at imødegaa en vidt udbredt Misforstaaelse, fastslaaes, at dansk militært Personel ikke i Uddannelse kan staa tilbage for en eventuel Modstanders, hvis

Værnene skal løse krigsmæssige Opgaver med Udsigt til Held. Antagelser om, at dansk Mandskab besidder saadanne Egenskaber paa andre Omraader, at en ringere Uddannelse derved begrundes, ses ikke at have nogen Rod i Virkeligheden.

Saa vidt Søværnskommandoen bekendt, hævdes det fra ansvarlig landmilitær Side, at Hæren i sin nuværende Form i alt væsentligt er fyldestgørende i kvalitativ Henseende, og den væsentligste Anke, der kan rettes mod den er, at den er for lille.

Heroverfor staar da Søværnskommandoens ofte gentagne og stadig gyldige Erklæring om, at Flaaden savner saavel Kampdygtighed som Operationsevne, først og fremmest fordi der savnes de fundamentale Enheder, Artilleriskibe, men ogsaa fordi andre Enheder dels er forældede og dels utilstrækkelige i Tal; endvidere fordi Flaadens Hovedbasis ikke ses fornødent sikret, og endelig fordi Mandskabet er utilstrækkeligt uddannet som Følge af meget for korte Udrustninger.

Der ses saaledes ikke at kunne være Tvivl om, at af rent militære Grunde er en hurtig og effektiv Genopbygning af Flaaden det Problem som med Nødvendighedens uafviselige Krav trænger sig frem langt foran for alle andre militære Problemer.

Og som paavist i det tidligere anførte, er Danmarks rent strategiske Forhold af en saadan Art, at et dansk Forsvar, som skal være andet og mere end et Blændværk, overhovedet ikke lader sig udføre uden en kæmpkræftig og operationsduelig Flaade.

Man kan tilsidesætte denne Kendsgerning, og man kan trænge den i Baggrunden ved at drøfte Problemer, som er af underordnet Karakter og som maaske finder større Interesse i hvert Fald i visse Dele af Befolkningen, fordi denne som Helhed ikke kan forventes at kunne bedømme Forholdene strategisk rigtigt, men man kan lige saa lidt ændre de simple strategiske Betingelser for et dansk Forsvar, som man kan ændre Danmarks Geografi.

Den rent militære Evne, Værnet som Helhed besidder, er

dog som paavist langt fra eneafgørende for dets Betydning til Støtte for en forebyggende Politik.

Skal overhovedet Ordet "forebyggende" have nogen reel Betydning, maa Hovedformaalet være at undgaa en Situation, hvor Værnets Kampduelighed bliver det afgørende Lod i Vægtskaalen for en krigsførende Stormagts Beslutning om Optræden overfor Danmark.

Den egentlige forebyggende Virksomhed foregaer som anført og som almindelig anerkendt i altovervejende Grad paa Søen og udføres af Flaaden.

Der rejser sig da endnu det Spørgsmaal, om denne Virksomhed stiller andre Krav til Flaadens Sammensætning end dem, der stilles af Hensyn til Kampduelighed og Operationsevne?

Svaret maa blive, at den forebyggende Virksomhed nok stiller yderligere Krav i materiel Henseende, f.Eks. med Hensyn til Antallet af Bevogtningsenheder.

I Hovedsagen er imidlertid den forebyggende Virksomheds Krav dækket, naar Flaaden er militært rigtig opbygget som her angivet, dels fordi den saa i sig selv maa omfatte et ret væsentligt Antal Enheder, og dels fordi den da til visse Bevogtningsformaal kan anvende eksisterende Hjælpefartøjer, og endelig kan den suppleres af civile Fartøjer af forskellig Art.

Thi Forudsætningen for disse og i det hele taget for mindre Farføjers Anvendelse i Neutralitetsaffærer paa Søen udover den mest uskyldige Art er, at deres Forlangender støttes af den egentlige Flaades totale Evne til Magtudfoldelse og dens taktiske Placering i hvert enkelt Tilfælde med Henblik paa at give Neutralitetskravet fornødent Eftertryk.

Bagved Flaaden staar naturligvis det øvrige Værn, men i den samlede Værnemagt repræsenterer Flaaden den Del, der hurtigt kan sættes ind og bringe en Situation til Afslutning som "et Neutralitetstilfælde". Landstyrker kan normalt alene "være der" og eventuelt lade sig angribe, men er i en Neutralitetssituation almindeligvis afskaaret fra ethvert forebyggende Initiativ. Tilmed

er de Bevægelser, Landstyrker kan foretage, begrænset af Strandkanten i den Landsdel, hvor Styrkerne staar, og Bevægelser herudover maa ske ved Flaadens Hjælp. Af samme Grund vil en nok saa stærk dansk Styrke paa Sjælland og i Jylland i sig selv være uden væsentlig forebyggende Virkning, fordi en krigsførende Part ganske roligt kan lade de danske Styrker der passe sig selv og iøvrigt optræde i vore Farvænde og paa andre af vore Landterritorier, uden at nogen Art af Protest eller Imødegaaelse, endsige rettidig Imødegaaelse, kan ske. Alene en hensigtsmæssig dansk Flaade aabner Mulighed herfor.

Det Krav til Søværnet, som følger af Danmarks strategiske Betingelser, forstærkes saaledes i betydelig Grad, naar den forebyggende Opgave tages i Betragtning. For Rigtigheden heraf taler - med samme Styrke som et Bevis - 4 Aars Erfaring fra Verdenskrigen. Lægges hertil forøgede Krav under en kommende Neutralitetssituation, hvilket som anført maa anses for temmelig sikkert, ses der ikke at være givet noget Valg med Hensyn til, hvor en rationel Udbygning af det danske Forsvar maa paabegyndes, nemlig ved Søværnet.

Heraf følger ikke, at fornøden Udbygning af Forsvaret paa andre Punkter anses for upaakrævet, eller at Udbedring af andre eksisterende Mangler bør udsættes. Men saafremt der tilstræbes en Reorganisation af Værnene med det Formaal at skabe en udenrigspolitisk og strategisk Magtfaktor af reel Betydning, anses følgende Fremgangsmaade for uafviselig nødvendig:

1. Det samlede Værns endelige Størrelse og S sammensætning maa paa Forhaand fastsættes i store Træk og paa et strategisk og militærpolitisk rigtigt Grundlag.
2. Der maa fastsættes en tidsbegrænset Plan for Opbygningen.
3. Tildelingen af Midler maa ske ikke alene saaledes, at Planen som Helhed kan udføres hurtigst muligt, men ogsaa saaledes, at man i hurtigst muligt Tempo nærmer sig en rigtig S sammensætning. De væsentligste Mangler i saa Henseende maa da først og fremmes afhjælpes. le

Søværnskommandoen finder det paakrævet endnu en Gang at gentage, at der findes ikke nogen Mulighed for rationelt at udbygge et dansk Forsvar efter andre Hovedlinier end de her optrukne, fordi alene strategiske og udenrigspolitiske Forhold stiller de afgørende Betingelser.

Selv en nok saa enstemmig dansk indenrigspolitisk Beslutning kan ikke ændre dette.

Man er paa det rene med, at Søværnets rationelle Opbygning kræver ret væsentlige Pengemidler, men Hovedårsagen hertil er, at der gennem en lang Aarrække kun har været bevilget helt utilstrækkelige Midler til Søværnet.

Hvor ønskeligt det end måtte findes ved en Opbygning nogenlunde at holde sig til et Normalbudgets Omfang fra Begyndelsen, er dette dog udelukket, medmindre der tages Sigte paa en Opbygningsperiode paa 25 - 30 Aar. At dette ikke har Interesse i Betragtning af den foreliggende udenrigspolitiske Situation, behøver formentlig ingen nærmere Omtale.

De to Muligheder, der foreligger, er enten en rationel og hurtig Udbedring, først og fremmest af Søværnets fundamentale Mangler, eller en Opgivelse af et rationelt dansk Forsvar.

En tredje gives ikke !